SAFERGLOBE

Policy Brief 1/ 2021

Kyberturvallisuus Euroopan Unionissa

Mirva Salminen

- Kokonaisvaltainen kyberturvallisuus on läpileikkaava teema Euroopan unionin turvallisuusunionistrategiassa.
- Digitalisaation edetessä yhteiskunnat ovat tulleet yhä riippuvaisemmiksi kriittiseksi määritellyistä infrastruktuureista, kuten toimivista tietoliikenneyhteyksistä ja digitaalista palveluista, oikeasta ja ajanmukaisesta tiedosta sekä yksilöiden digiosaamisesta.
- EU:n tavoite on varmistaa maailmanlaajuinen ja avoin internet, jossa eurooppalaisten turvallisuutta ja perusoikeuksia ja -vapauksia voidaan tehokkaasti suojella niihin kohdistuvilta riskeiltä. Lähde: EU:n kyberturvallisuusstrategia digitaaliselle vuosikymmenelle (2020, 5)

Kokonaisvaltainen kyberturvallisuus on läpileikkaava teema Euroopan unionin turvallisuusunionistrategiassa. Turvallisuusunioni strategia on ohjaava asiakirja, jolla halutaan varmistaa yleinen turvallisuus EU:ssa. Sen lisäksi unionin kyberturvallisuustoimintaa ohjaavat keskeisesti Euroopan digitaalistrategia ”Euroopan digitaalista tulevaisuutta rakentamassa”, 2030 digitaalinen kompassi sekä EU:n kyberturvallisuusstrategia digitaaliselle vuosikymmenelle.

Digitalisaation edetessä yhteiskunnat ovat tulleet yhä riippuvaisemmiksi kriittiseksi määritellyistä infrastruktuureista, kuten toimivista tietoliikenneyhteyksistä ja digitaalista palveluista, oikeasta ja ajanmukaisesta tiedosta sekä yksilöiden digiosaamisesta. Kaikkia näitä osa-alueita pyritään EU:ssa vahvistamaan samalla, kun lisätään tiedonvaihtoa, koordinaatiota ja yhteistyötä yhteiskunnan eri toimijoiden välillä. Yhteiskunnan toimijoihin kuuluvat EU:n ja sen toimielinten ohella jäsenvaltiot, julkiset organisaatiot ja viranomaiset, yritykset, järjestöt ja yhdistykset sekä unionin kansalaiset.

Lokakuu on EU:n vuosittainen kyberturvallisuuskuukausi

Euroopan kyberturvallisuuskuukausi Euroopan unionin vuotuinen tietoturvaan liittyvä kampanja, jonka tarkoituksena on parantaa kansalaisten ja organisaatioiden kyberturvallisuutta sekä antaa ajankohtaista turvallisuustietoa.

Vuoden 2021 kyberturvallisuuskuukauden pääteemat olivat kodin kyberturvallisuus, eli miten tehdä töitä ja opiskella turvallisesti kotona, ja kyberturvallisuuden ensiaputaidot, eli miten toimia kyberturvallisuuden vaarannuttua. Suomessa kampanjan toteutuksesta vastaa Kyberturvallisuuskeskus.

Jos haluamme pystyä päättämään omasta kohtalostamme tulevaisuuden maailmassa ja luottaa omiin kykyihimme, arvoihimme ja valintoihimme, tarvitsemme siihen digitaaliseen toimintaan pystyviä kansalaisia, digitaalisesti osaavaa työvoimaa ja nykyistä paljon enemmän digitaalialan asiantuntijoita.

Lähde: 2030 digitaalinen kompassi (2021, 4)

SaferGlobe on riippumaton suomalainen ajatushautomo, joka tuottaa tietoa ja kehittää työvälineitä kestävän rauhan ja turvallisuuden edistämiseksi.

On varmistettava, että digitaalisessa maailmassa on voimassa samat oikeudet kuin sen ulkopuolella.

EU: 2030 digitaalinen kompassi (2021, 13)

Omassa toiminnassaan ja kyberdiplomatian keinoin koko maailmassa Euroopan unioni pyrkii edistämään keskeisten arvojensa, kuten oikeusvaltioperiaatteen, perusoikeuksien, vapauden ja demokratian, toteutumista digitaalisessa toimintaympäristössä. Tämä näkyy muun muassa unionin lisääntyvässä digitaalisen toimintaympäristön sääntelyssä ja kybervalmiuden kehittämisessä niin unionissa kuin jäsenvaltioissa. Keskeisiä EU:n toimia ovat olleet yleinen tietosuoja-asetus, verkko- ja tietoturvadirektiivi, kyberturvallisuusasetus sekä ehdotukset datahallintoasetukseksi ja digipalvelu- ja digimarkkinasäädöksiksi.

EU:lla on kyberturvallisuudessa kuusi keskeistä toimintalinjaa, jotka ovat: kyberuhkien sietokyvyn parantaminen, kriittisen infrastruktuurin suojaaminen, kyberrikollisuuden torjuminen, kyberdiplomatian edistäminen, kyberpuolustuksen vahvistaminen sekä tutkimuksen ja kyberturvallisuustoimien rahoittaminen. Lisäksi unioni pyrkii vahvistamaan unionin kansalaisten digiosaamista ja vastaamaan disinformaation levittämiseen EU:n alueella.

Osana sietokyvyn parantamista ja infrastruktuurin suojaamista EU vahvistaa eurooppalaista tieto- ja viestintäteknologiateollisuutta sekä varmistaa, että kyberturvallisuus on sisällytetty keskeisiin teknologioihin kuten automaatio, satelliittiteknologiat, mobiililaajakaistaverkot, tekoäly, salaus ja kvanttilaskenta. Unioni pyrkii hallitsemaan riippuvuutta globaaleista teknologiajäteistä ja toimitusketjuista huoltovarmuuden parantamiseksi. Lisäksi se pyrkii luomaan vahvan pohjan yhteistoiminnalle laajamittaisissa kyberturvallisuuspoikkeamissa muun muassa tietoturvan valvomopalveluiden verkostolla ja yhteisellä kyberturvallisuusyksiköllä.

Kyberrikollisuuden torjumiseksi EU luo tarvittavaa lainsäädäntöä sekä edistää kyberturvallisuusalan toimijoiden ja lainvalvontaviranomaisten kuten Europolin välistä tiedonvaihtoa ja yhteistyötä. Lainvalvontaviranomaisten valmiuksia tutkia kyberrikollisuutta laajennetaan perusoikeuksia kunnioittaen. Samalla tuomioistuinten kykyä käsitellä digitaalista todistusaineistoa ja kyberrikostapauksia vahvistetaan. EU käyttää kyberdiplomatian välineistöään estääkseen, hillitäkseen, ehkäistäkseen ja torjuakseen hai-

EU:n verkko- ja tietoturvallisuusvirasto ENISA

ENISA on verkkoturvallisuuden asiantuntijakeskus EU:ssa, joka auttaa EU:ta ja sen jäsenmaita parantamaan valmiuksiaan ehkäistä, havaita ja torjua tietoturvaongelmia.

tallista kybertoimintaa ja vastatakseen siihen. Tämä edellyttää yhteistä tilannetietoisuutta ja kykyä valmistella nopeasti EU:n yhteinen kanta. Lisäksi unioni rakentaa siltoja digitaalisten kuilujen yli muun muassa tukemalla digiosaamisen kehittämistä ja vahvistamalla digitaalisia oikeuksia globaalisti.

EU:n kyberpuolustuspolitiikan kehyksessä vuonna 2018 digitaalinen toimintaympäristö määriteltiin toiminnan alueeksi ja vuonna 2021 määriteltiin, miten mahdolliset yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan operaatiot sillä toteutetaan. Unioni edistää jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä muun muassa kyberpuolustuksen tutkimuksessa ja voimavarojen kehittämisessä, vaikka puolustus itsessään pysyy jäsenvaltioiden toimivallassa.

Kyberdiplomatialla pyritään yhdessä kyberuhkien sietokyvyn, kyberrikollisuuden torjunnan ja kyberpuolustuksen kanssa rakentamaan riittävä pelote, eli nostamaan kynnys unioniin ja sen jäsenvaltioihin kohdistuvalle pahantahtoiselle toiminnalle mahdollisimman korkeaksi.

Kyberdiplomatialla pyritään yhdessä kyberuhkien sietokyvyn, kyberrikollisuuden torjunnan ja kyberpuolustuksen kanssa rakentamaan riittävä pelote, eli nostamaan kynnys unioniin ja sen jäsenvaltioihin kohdistuvalle pahantah-

EU:n perusoikeudet digitaalisessa toimintaympäristössä

sananvapaus, mukaan lukien mahdollisuus saada monipuolista, luotettavaa ja läpinäkyvää tietoa

vapaus perustaa ja harjoittaa liiketoimintaa verkossa

henkilötietojen ja yksityisyyden suoja ja oikeus tulla unohdetuksi

yksityishenkilöiden luovan työn tulosten suojelu verkkoympäristössä

Julkaisu on osa SaferGloben hanketta *Sisäinen, ulkoinen, digitaalinen, kokonaisvaltainen. Ulkoministeriö on myöntänyt hankkeelle valtionavustusta kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedottamiseen vuodelle 2021. Selvityksessä esitetyt näkemykset eivät välttämättä edusta ulkoministeriön tai SaferGloben näkemyksiä.*

Teksti: Mirva Salminen

Tuettu Eurooppa-tiedottamisen valtionavuista